

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ההיסטוריה הצבאית של המזרח התיכון 600-1500 לספירה -
38426

תאריך עדכון אחרון 15-10-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי האסלאם והמזרח התיכון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' ראובן עמיתי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: reuven.amitai@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתקופת הזום: לקבוע באמצעות דוא"ל

תאור כללי של הקורס:

הסמינר יעסוק בעיקר בהיבטים שונים של ההיסטוריה הצבאית בתקופה שבין ראשית המאה השביעית עד ראשית המאה הט"ז, דהיינו הקמתה של המדינה האסלאמית, עד כיבוש סוריה ומצרים ע"י האימפריה עות'מאנית. בין הנושאים שיידונו: צבא הכיבוש האסלאמי, צבאות האימפריות האסלאמיות הראשונות, חדירת התורכים למזה"ת, המלחמה נגד הצלבנים, התהוות המדינה הממלוכית ומלחמתה נגד המונגולים, וראשית הצבא העות'מאנית. בכל תקופה ייבחנו היבטים אסטרטגיים, טקטיים, לוגיסטיים, כלכליים, חברתיים ואידיאולוגיים של צבא ומלחמה. יתקיים גם דיון מקדים על אודות חקר ההיסטוריה הצבאית באופן כללי, וגם על הקופה הפורמטיבית של הצבא המוסלמית, לפני השנה ה-1000 לספה"נ.

מטרות הקורס:

צבא ומלחמה הוא חלק חשוב של העולם האסלאמי בימי הביניים, ולכן מטרתו הראשונה הוא לספק סקירה מקיפה ואנליטית של היבטים אלה. שנית, נלמד על הקשר ההדוק בין צבא ומלחמה והיבטים נוספים של החברות מוסלמיות: כלכלה, פוליטיקה, תרבות. לבסוף, נחזק את היכולת לקרוא מקורות ראשוניים ולנתח אותם, ביחד עם המחקרים המודרניים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

יהיה לתלמיד/ה הבנה רחבה ומעמיקה של היבטים מרכזיים היסטוריה של המזרח התיכון בתקופה הטרום המודרנית. בנוסף גם תתחזק היכולת של התלמיד/ה לקרוא בצורה ביקורתית ולנתח מקורות ראשוניים ומחקרים מודרניים.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: קריאה שבועית` הרצאות של המורה; דיונים, גם בקבוצות קטנות; קריאה של תרגומים מהמקורות; רפרטים בעל פה של התלמידים; מטלות כתובות בסוף כל סמסטר; סיור לימודי בסוף השנה; עבודה סמינריונית למי שבחר להגיש אחת.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

(1) התארגנות; על מלחמה בתקופה הטרום-מודרנית וחקר המלחמה

(2) עוד על חקר המלחמה בכלל; הצבא בראשית המדינה האסלאמית

(3) ממדינה ערבית לאימפריה מוסלמית

(4) הטהוות המוסד הממלוכי

(5) רעיון הג'האד ומשפט המלחמה באסלאם

(6) המצב הפוליטי בארצות האסלאם בראשית המאה הי"א; "תיאוריה צביאית"; גורמים הלא ממלוכיים בצבאות האזור

(7) כניסתם של השבטים התורכיים למזה"ת והאמפריה הסלג'וקית; קרב מנזיקרט (1071)

(8) מסעי הצלב: תגובה מוסלמית לאתגר מערבית

(9) מסעי הצלב: קרב חטין (1187) וקרב אלחרביה (1244)

(01) הקמתה של האמפריה המונגולית וכניסתם לארצות האסלאם; קרב Dagh Köse (1244)

(11) המהפכה הממלוכית

(12) הולאגו ובואו לארצות האסלאם; קרב עין ג'אלות (1260)

(13) הצבא הממלוכי המתגבש

(14) המשך המלחמה עם המונגולים: הבעיה הלוגיסטית וקרב חמץ (1281)

(15) מסעותיו של גאזאן לסוריה (1299-1303)

(16) ביצורים מתקופת הממלוכים ואומנות המצור הממלוכית

(17) ריגול ותקשורת

(18) חיל רגלים בתקופה ממלוכית וחילות עזר

(19) הצבא של תימור

(20) יחסם של הממלוכים לים והשלכותיו

(21) שקיעתה של הממדינה הממלוכית

(22) עלייתם של העות'מאנים וראשית צבאם

(23) העימות הראשון בין העות'מאנים לבין הממלוכים

(24) נשק החם במדינה הממלוכית: קרב מרג' דאבק והשלכותיו

(25) עניין של טכנולוגיה

(26) סיכום

(27) סיור לימודי בצפון

חומר חובה לקריאה:

John Keegan, *The Face of Battle* (New York, 1976), pp. 15-36. [D 25 K43]
גירסה עברית: ג'ון קיגן, פני הקרב (תל-אביב, תשמ"א), עמ' 11-33. [K431 25 D]

Claude Cahen, "Harb, ii.-The Caliphate," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 3:181-184. [Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

Claude Cahen, "Djaysh, i.-Classical," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 2:504-508.
[Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

David Ayalon, "Preliminary Remarks on the Mamlūk Military Institution in Islam," in V.J. Parry and M.E. Yapp (editors), *War, Technology and Society in the Middle East* (London, 1975), pp. 44-58 [U 43 N33 P26]. Reprinted in D. Ayalon, *The Mamlūk Military Society* (London, 1979), article no. IX [DT 96 A85]. [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Hugh Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the Sixth to the Eleventh Century* (London, 1986), pp. 158-161. [DS 38.5 K38]
[Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

גירסה עברית: היו קנדי, מחמד והח'ליפות: המזרח התיכון המוסלמית מהמאה השישית עד המאה האחת-עשר (ירושלים ובאר-שבע, 1998), עמ' 144-147. [K381 38.5 DS]

Carole Hillenbrand, *The Crusades: Islamic Perspectives* (Edinburgh, 1999), pp. 89-103. [DS 38.6 H53] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Claude Cahen, "Harb, ii.-The Caliphate," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 3:181-184.
[Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

Claude Cahen, *Pre-Ottoman Turkey*, tr. J. Jones-Williams (London, 1968), pp. 19-32. [DR 481 C3313] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Carole Hillenbrand, "Malāzḡird, 2. The battle," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 6:243-244. [Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

עמנואל סיון, "המזרח התיכון בתקופת מסעי הצלב", בתוך חוה לצרוס-יפה (עורכת), פרקים בתולדות הערבים והאסלאם (תל אביב, 1967), עמ' 261-233. [1967 L32 20 BP]

מומלץ: עמנואל סיון, "העולמא והשלטון בסוריה במאה הי"א והי"ב", בתוך גבריאל בר (עורך), העולמא ובעיות דת בעולם המוסלמי (ירושלים, 1971), עמ' 50-41. [U43 U4 185.5 BP]

Paul Cobb, *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusaders* (Oxford, 2014), 271-279. [D 157 C62 2014] [Also available as eBook.]

ב"ז קידר, "קרני חטין - מבט אחר", קתדרה, 61 (תשנ"ב), עמ' 112-95.

David Morgan, *The Mongols*, first edition (Oxford, 1986), pp. 55-96; second edition (Oxford and Malden MA, 2007), pp. 49-83. [DS 19 M67] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Timothy May, "The Mongol Art of War and the Tsunami Strategy," *Golden Horde Civilization*, 8 (2015), 31-37. [Open access on Internet.]

Robert Irwin, *The Middle East in the Middle East: The Early Mamluk Sultanate 1250-1382* (London, 1986), pp. 26-36 (recommended also: pp. 1-26). [DT 96.4 I78] [Also available as eBook.]

Peter Thorau, "The Battle of `Ayn Jālūt: A Re-examination," in Peter Edbury (editor), *Crusade and Settlement* (Cardiff, 1985), pp. 236-241. [D 160 S63] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

ראובן עמיתי, "קרב עין ג'אלות (1260 לספה"נ)", בתוך זירת הקרב: קרבות הכרעה בארץ-ישראל, בעריכת אריה שמואלביץ (תל-אביב, 2007), עמ' 167-147. [2007 S55 119.2 DS]

דוד נוישטדט [איילון], "הערות בדבר בתי-הספר הצבאיים במדינה הממלוכית", ידיעות החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, י"ב (תש"ו / 1945-1946), עמ' 132-140. [5X]

David Ayalon, "Mamlūk," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 6:314-321. [Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

Reuven Amitai-Preiss, *Mongols and Mamluks: The Mamluk-Ilkhanid War 1260-1281* (Cambridge, 1995), 71-77. [DS 38.7 A47 M6] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

David Morgan, "The Mongols in Syria, 1260-1300," in Edbury, *Crusade and Settlement*, pp. 229-235. [D 160 S63] [Available at eReserves; accessible via

Moodle page.]

David Ayalon, "Ḥimṣ, Battle of," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 3:402-403. [Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

Morgan, *The Mongols*, pp. 158-170 (1st edition) [D 160 S63]; pp. 139-148 (2nd edition). [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Kate Raphael, "Mighty Towers and Feeble Walls: Ayyubid and Mamluk Fortifications in the Light of the Decline of Crusader Siege Warfare," *Crusades*, 9 (2010), 147-158. [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Kate Raphael, *Muslim Fortresses in the Levant: Between Crusaders and Mongols* (London and New York, 2011), 206-213. [DS 97.4 R36 2011] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Reuven Amitai, "Mamluk Espionage among Mongols and Franks," *Asian and African Studies*, 22 (1988), 173-181. [X5] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Claude Cahen, "Ahdāth," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 1:256. [Access either to the printed volumes on the 5th floor or the online version, via the Library catalog.]

Reuven Amitai, "Foot Soldiers, Militiamen and Volunteers in the Early Mamluk Army," in Chase F. Robinson (editor), *Texts, Documents and Artifacts: Islamic Studies in Honour of D.S. Richards* (Leiden, 2003), pp. 232-249. [DS 36.85 T49 2003] [Available as eBook, accessible via Library catalog.]

דוד איילון, הממלוכים והעצמה הימית, פרשה במאבק בין האסלאם לבין אירופה הנוצרית, "דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך א', חוברת 8 (תשכ"ו), עמ' 1-10. [X5]

David Morgan, *Medieval Persia* (London, 1988), pp. 83-100. [DS 288 M67] [eBook of 2nd edition (2016) available via Library catalog.]

Metin Kunt, "State and Sultan up to the Age of Süleyman: Frontier Principality to World Empire," in Metin Kunt and C. Woodhead (editors), *Süleyman the Magnificent and His Age: The Ottoman Empire in the Early Modern Age* (London, 1995), pp. 3-29. [DS 506 S73] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Carl F. Petry, *Twilight of Majesty: The Reigns of the Mamlūk Sultans al-Ashraf Qāyṭbāy and Qānṣūh al-Ghawrī* (Seattle, 1995), pp. 88-103. [DT 96.7 P48] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

דוד איילון, אבק שרפה ונשק חם בסולטאנות הממלוכית (ירושלים, תשנ"ד), עמ' 141-152

Charles Issawi, "Technology, Energy, and Civilization: Some Historical Observations," *International Journal of Middle Eastern Studies*, 23 (1991), 282-289.
[Available online via the Library catalog.]

David Ayalon, "Some Remarks on the Economic Decline of the Mamlūk Sultanate," *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, 16 (1993), 108-124. [X5] Reprinted in D. Ayalon, *Islam and the Abode of War* (Aldershot, 1994). [DR 96 A92 I8] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

Ira M. Lapidus, "Confrontation with Europe," in *ibid.*, *A History of Islamic Societies* (Cambridge, 1988), 268-275. [DS 35.63 L37] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

David Ayalon, "The European Asiatic Steppe: A Major Reservoir of Power for the Islamic World," *Proceedings of 25th Congress Orientalists* (Moscow, 1960) (Moscow, 1963), 2:47-52. Reprinted in D. Ayalon, *The Mamlūk Military Society* (London, 1979), article no. VIII. [DT 96 A85] [Available at eReserves; accessible via Moodle page.]

חומר לקריאה נוספת:

Majid Khadduri, "Harb, i.-Legal Aspect," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 3:180-181.

C. E. Bosworth, "ARMY ii. Islamic, to the Mongol period," *Encyclopædia Iranica*, II/5, pp. 499-503, available online at <http://www.iranicaonline.org/articles/army-ii>

Carole Hillenbrand, *Turkish Myth and Muslim Symbol: The Battle of Manzikert* (Edinburgh, 2007), 3-25. [DS 27 H54 2007]

Hillenbrand, *The Crusades: Islamic Perspectives*, pp. 103-170.

H.A.R. Gibb, "The Armies of Saladin," in H.A.R. Gibb, *Studies in the Civilization of Islam* (Boston, 1962), pp. 74-90. [BP 163 G5 S8]

יהושע פראוור [פרור], תולדות ממלכת הצלבנים בא", מהדורה שלישית (ירושלים, תשל"א/1971), כרך א', עמ' 561-526; כרך ב', עמ' 302-292. [P73 123.32 DS]

מומלץ: עמנואל סיון, "העולמא והשלטון בסוריה במאה הי"א והי"ב", בתוך גבריאל בר (עורך), העולמא ובעיות דת בעולם המוסלמי (ירושלים, 1971), עמ' 50-41. [U43 U4 185.5 BP]

Michal Biran, *Chinggis Khan* (Oxford, 2007), pp. 47-71. [DS 22 B57 2007]

עמליה לבנוני, עליית הממלוכים לשלטון במצרים (חיפה, 1987). [L39 96 DT]

פראוור, ממלכת הצלבנים בא", כרך ב', עמ' 435-406.

-
- David Ayalon, "Harb, iii.-The Mamluk Sultanate," *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition, 3:184-190.
- John M. Smith, Jr., "Ayn Jālūt: Mamlūk Success or Mongol Failure," *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 44 (1984), 307-45.
- Reuven Amitai, "Whither the Ilkhanid Army? Ghazan's First Campaign into Syria (1299-1300)," in Nicola Di Cosmo (editor), *Warfare in Inner Asian History* (Leiden, 2002), pp. 221-264. [DS 329.4 W37 2002]
- Paul E. Chevedden, "Fortifications and the Development of Defensive Planning during the Crusader Period," in Donald Kagay and L.J. Andrew Villalon (editors), *The Circle of War in the Middle Ages: Essays in Medieval and Naval History* (Sulffolk, 1999), pp. 33-43. [D 128 C57 1999]
- David Ayalon, "The Auxiliary Forces of the Mamluk Sultanate," *Der Islam*, 65 (1988), 13-37. Reprinted in D. Ayalon, *Islam and the Abode of War* (Aldershot: Variorum/Ashgate, 1994). [DT 96 A92 I8]
- Albrecht Fuess, "Rotting Ships and Razed Harbors: The Naval Policy of the Mamluks," *Mamlūk Studies Review*, 5 (2001), 45-71. [open access via internet]
- Beatrice F. Manz, "Military Manpower in Late Mongol and Timurid Iran," in *L'Héritage timouride, Iran-Asie centrale-Inde Xve-XVIIIe siècles &eq; Cahiers d'Asie centrale*, no. 3-4 (1997), 43-55.
- Eliyahu Ashtor, "The Economic Decline of the Middle East during the Later Middle Ages: An Outline," *Asian and African Studies*, 15 (1981), 253-286. Available on JSTOR accessible via Library site.
- Jean-Claude Garcin, "The Mamluk Military System and the Blocking of the Medieval Moslem Society," in J. Baechler, J.A. Hall and M. Mann (editors.), *Europe and the Rise of Capitalism* (London, 1988), pp. 113-130. [HC 240.9 C3 E97]
- Michael Cook, "Islam: A Comment," in Beachler et al., pp. 131-135.
- Halil Inalcik, "Ghulām, iv.-Ottoman Empire," *Encyclopaedia of Islam*, new edition, 2:1085-1095.
- Rhoads Murphey, "Military Manpower and Military Spending: An Attempt at Realistic Assessment," in R. Murphey, *Ottoman Warfare, 1500-1700* (London and New Brunswick, NJ, 1999), 35-49.
- Shai Har-El, *The Struggle for Domination in the Middle East: The Ottoman-Mamluk War, 1485-1491* (Leiden, 1995), pp. 27-59. [DR 503 H37]

Robert Irwin, "Gunpowder and Firearms in the Mamluk Sultanate Reconsidered," in Michael Winter and Amalia Levanoni (editors), *The Mamluks in Egyptian and Syrian Politics and Society* (Leiden, 2004), pp. 117-139. [DT 96 M37 2004]

(2) חומר רקע (לתלמידים שלא למדו במבוא לתולדות האסלאם והמזה"ת - חלק א')
ברנרד לואיס, הערבים בהיסטוריה, מהדורה שניה (תל-אביב, 1995). [1995 L461 37.7 DS]

אלברט חוראני, ההיסטוריה של העמים הערבים (תל-אביב, תשנ"ו). [H691 37.7 DS]

קלוד כאהן, האסלאם מלידתו עד תחילת האימפריה העות'מאנית (תת-אביב, תשנ"א)
[DS 38.3 C33 I861]

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 60 %
הרצאה 10 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 30 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

בסוף השנה ייערך סיור לימודי חובה, שיארך יום שלם.

"הבחינה הסופית" תהיה מטלה כתובה, השוואה 60% של הציון הסופי.